

Glimt fra et besøg i Canada

af Dagny og Jens Rosing

Efter at have deltaget i en konference i Ottawa, sommeren 1973, hvor nedestående problemer blev behandlet, havde Dagny og Jens Rosing mulighed for at besøge nogle steder i North West Territories. Redaktionen har fået tilladelse til at klippe i den rapport, som senere blev udarbejdet fra opholdet i Canada.

På konferencen behandlede følgende problemer:

1. Fremskaffelse af materialer

Der er de fleste steder meget store vanskeligheder med at fremskaffe fedtsten, som er det materiale, man helst anvender til carvings. Man ønskede støtte fra geologer med henblik på at finde nye forekomster, ligesom man meget gerne ville have hjælp til transport af stenen.

2. Opretholdelse af kvalitet

Problemet diskuteredes i smågrupper. Man foretog en kvalitetsbedømmelse af forskellige genstande, der cirkulerede blandt deltagerne. Der syntes at være en udmærket forståelse for nødvendigheden af, at kun carvings med en vis kunstnerisk/håndværksmæssig kvalitet sendes på markedet.

3. Beskyttelse af eskimokunst

Der redegjordes for betydningen af copyright og varemærker.

En delegeret fra Montreal nævnte, at når folk tjente lidt penge ved at lave carvings, så kunne de ikke få socialhjælp.

De fleste forbedrede i realiteten ikke deres forhold ved at lave carvings, idet de herved kun nåede op på samme indkomst, som de ellers kunne få fra staten uden at lave noget.

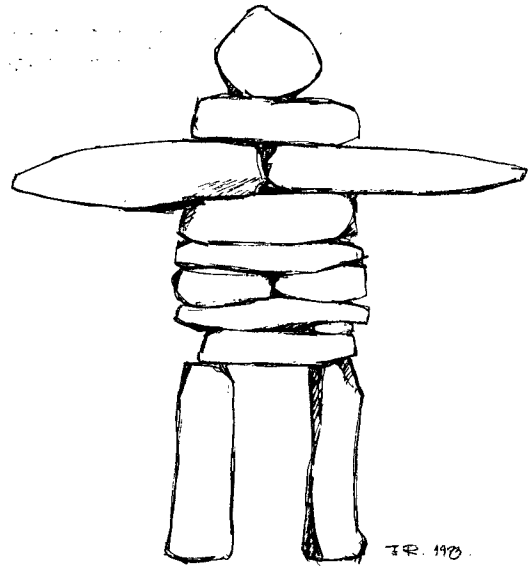
Der blev optaget film under møderne, for at man siden kunne vise co-op-medlemmerne ude på alle de små steder, hvorledes konferencen var forløbet.

I Department of Indian Affairs and Northern Development talte vi med Hubert Schuurmann, som har været i Grønland i et år, og med Mr. G. Abrahamson for at finde ud af, hvor vi kunne tage hen i North West Territories. Der var enighed om, at vi nok ville få mest ud af at tage til Cape Dorset, ligesom Rankin Inlet var på tale. Man mente, at hvis vi først tog til Cape Dorset, skulle der være en mulighed for, at der blev forbindelse derfra med et eller andet charterfly til Rankin Inlet. Hvis dette glippede, kunne vi tage tilbage til Ottawa via vestkysten af Labrador, idet et mindre flyselskab, Austin Airways, befløj denne rute og havde nogle timers ophold ved hver af de små settlements langs kysten. Mr. Abrahamson var særdeles

imødekommende og hjælpsom, ringede til Yellowknife (Provincial Government for NWT) og fik løfte om, at en regeringsbolig kunne stilles til vores rådighed i Cape Dorset, bestilte flybilletter til os samt hotel i Montreal. Desuden overrakte Abrahamson os på regeringens vegne et smukt indbundet, nummereret og signeret eksemplar af bogen „Harpoon of the Hunter“ samt bogen „Sculpture Inuit“ m. m.

Før afrejsen havde vi en aftale om at komme ud og se Arctic Producers' lager og kontorer.

Canadian Arctic Producers Limited blev etableret i 1965 af the Co-operative Union of Canada efter anmodning fra the Federal Government. Baggrunden herfor var, at der på det tidspunkt var dannet en del kooperativer i eskimo-områderne, som havde behov for en organisation, der kunne markedsføre deres produkter. I begyndelsen beregnede CAP sig kun 10 % i kommission, men fik sit underskud dækket af Department of Indian Affairs and Northern Development. Hvert år lavede man et overslag over, hvor stort underskuddet ville blive i det følgende år, og fik bevilget dette beløb af regeringen. CAP betalte ikke de varer, man fik i kommission, før man havde solgt dem og selv fået pengene ind. Derved bremsedes produktionen, idet co-op'erne ikke havde nogen større kapital at arbejde med og derfor måtte afslå at købe medlemmernes arbejder, indtil de havde fået deres tilgodehavender hjem fra CAP. Det var i det lange løb uholdbart, og i 1970 købte regeringen CAP og tilførte selskabet 400.000 dollars i form af lige så mange preference-

Inuksuk. Skulptur opstillet ved indgangen til Canadian Arctic Producers Limited.

aktier à 1 dollar, ligesom regeringen tilbød at låne CAP indtil 250.000 dollars. CAPs mål er at tilvejebringe en effektiv markedsføring af arts and crafts fra eskimo-områderne; på lidt længere sigt er det meningen, at producenterne skal overtage CAP ved køb af aktier. Indtil dette sker, udpeges selskabets bestyrelse af regeringen. Administrerende direktør er Eric H. Mitchell. Selskabet har kontorer, varelager og udstilling i nærheden af lufthavnen i Ottawa i lejede lokaler. Ved vort besøg der gav Mitchell os følgende oplysninger:

Ved regeringens overtagelse af CAP i 1970 blev 200.000 dollars (af ovennævnte 400.000) anvendt til at betale det lager, CAP på det tidspunkt havde i kommission fra co-op'erne. CAP modtager varer fra omkring 30 forskellige produktionssteder. Producenterne sælger mod kontant betaling til deres lokale or-

ganisation, som i de fleste tilfælde er kooperativer, men også kan være guild eller company. I almindelighed har co-op'en et lille bedømmelsesudvalg, der fastsætter prisen. Co-op'en sender produkterne til CAP med prisangivelse, sædvanligvis indkøbsprisen + 50 %. Når CAP får en sending ind, bliver hver enkelt ting vurderet uden skelen til den af co-op'en fastsatte pris, ligesom der foretages en opdeling mellem ting, der kan sælges som kunst, og ting der kan sælges som kunsthåndværk eller souvenirs, idet denne sondring er meget vigtig ved markedsføringen. CAPs vurdering ligger

i gennemsnit 32 % højere end co-op'ernes pris, men hvis CAPS vurdering af en sending er højere end købsprisen + 35 %, bliver differencen sendt til co-op'en. Det er derefter op til den enkelte co-op, hvad den vil gøre ved et sådant beløb, men pengene går i almindelighed ikke ud til de enkelte kunstnere, der oprindeligt har fået for lav pris. Iøvrigt var der en tendens til, at co-op'erne vurderede mindre og mindre gode ting for højt og de større og virkelig fine ting for lavt. I tilfælde hvor den lokale co-op har vurderet en sending for højt, beder CAP den om at sænke prisen, og hvis den ikke vil det,

Fra værkstedet i Cape Dorset.

tager CAP kun den pågældende sending i kommission. CAP sælger i så fald til de af co-op'en fastsatte priser + 35 %, og betalingen falder først, når varerne er solgt.

I nogle tilfælde samler CAP enkelte kunstneres carvings for et helt år og arrangerer en udstilling i et eller andet galleri. Så fastsætter man en udsalgspris for hver ting, og galleriet får 40 % på det de sælger, og kan returnere det, der ikke bliver solgt eller beholde det i kommission i nogen tid. Overskud ved salg på denne måde sendes fra CAP direkte til vedkommende kunstner, ikke til hans co-op. Een havde på denne måde fået 9.000 dollars udbetalt, en anden 6.000 dollars.

De to første år under det nye system havde CAP haft et overskud på 80.000 dollars årligt. Heraf er 25.000 blevet brugt til tilbagekøb af aktier fra regeringen, og 55.000 er blevet udbetalt som aktier til producenterne. Hvis CAP fortsat kan udvise overskud, vil staten gradvis blive købt ud, og når CAP er kommet helt over på producenternes hænder, vil man formentlig begynde at udbetale dividende. Co-op'en i Cape Dorset er største leverandør, leverede sidste år for 500.000 dollars til CAP. En enkelt co-op må højst komme til at eje 30 % af CAPs aktiekapital. – Alle de lokale producentorganisationer har overenskomst med CAP om at give CAP „first right to market their products“. – CAP modtager nu ingen støtte fra regeringen. – De arktiske kooperativer har fornylig sluttet sig sammen i en union.

Mitchell nævnte, at han fornylig havde fået et brev fra en ældre dame, en kendt

kunstner, der var repræsenteret med værker på de store museer. Hun beklagede sig over, at hun ikke kunne leve af det, hun fik for sine ting i den lokale co-op, der kun betalte hende 5 dollars for en tegning. CAP havde på eet år solgt for 80.000 dollars af hendes og en anden ældre dames ting, så den lokale co-op havde stort udbytte af deres indsats, medens de altså ikke selv kunne leve af det, de fik ud af det. Dette er en af de uheldige sider af den kooperative form. Mitchell var af den opfattelse, at kooperativerne burde omdannes til aktieselskaber eller andre former for selskaber, hvor ejerne fik indflydelse i forhold til deres indsats. Mitchell mente, at i kooperativerne kom al indflydelse i løbet af få år til at ligge hos en enkelt person – eventuelt udefra kommende – eller hos en enkelt familie, og efterhånden som kooperativerne tog initiativ på stadig flere områder, ville det blive umuligt for enkeltpersoner at starte private småvirksomheder. Mitchell gav udtryk for den tanke, at det bedste for eskimosamfundene ville være, hvis de kunne få lov til at udvikle sig på samme måde som vore samfund har gjort, ved at folk efterhånden specialiserer sig i forskellige erhverv som selvstændige småhandlende og håndværkere indenfor et næsten lukket økonomisk kredsløb. Dette skulle kunne lade sig gøre, fordi de canadiske eskimosamfund er isolerede både fra det sydlige Canada og fra hinanden i en grad, som man vanskeligt forestiller sig, når man har grønlandske forhold som udgangspunkt.

Vi fløj fra Montreal, mellemlandede i Fort Chimo og fortsatte til Frobisher

Bay. Kontrasten mellem det store internationale hotel klods op ad den meget travle lufthavn i Montreal og den arktiske stilhed var overvældende. Selve Frobisher Bay var nu ellers langt fra nogen opløftende oplevelse. Der var rod og affald overalt, og bilerne rejste enorme støvskyer, da vejene var helt uden belægning. Bugten var lukket af is (sort). Frobisher er groet op omkring flyvepladsen, der var meget vigtig for mellem-landing for U.S.-fly under krigen. Den har verdens næstlængste landingsbane. Er nu trafikknudepunkt for østlige del af NWT, ligesom den er hovedsæde for alle administrative koordinerende instanser for samme område. Der er også et hospital.

I co-op'ens udsalg var der et stort udvalg af jævnt gode carvings, forskellige sælskindsting, modeller af fangstredskaber og en del ting udskåret af rensdyrhorn.

Derefter så vi et lille strikkeri, som Department of Industry and Development havde startet for at give beskæftigelse for nogle kvinder. De strikkede trøjer på store strikkemaskiner. Der var en del småbørn omkring. Siden så vi høj-skolen, hvor vi blev vist rundt. Den er bygget af hvide elementer af glasfiber, isoleret med et skummateriale. Alle rør og installationer var anbragt i de hule ydervægge, elementerne kunne meget let udskiftes i tilfælde af skade, og bygningen var så vel isoleret, at den kunne holdes frostfri relativt længe selv i hård frost, hvis elektriciteten skulle svigte. Der var kun få og forholdsvis små runde vinduer (den indvendige lysåbning var langt større end ruderne,

samme princip som i gamle kirker), der var et vældig godt lys i rummene. Skolen tog voksne elever ind fra hele Baffin Island, og eleverne mødte med meget ulige forudsætninger. Man havde kurser i matematik, biologi, musik, engelsk litteratur, formning (keramik, maling, tegning, carving), syning, husholdning og kogning, arbejde med træ og metal, elektricitet o. s. v., og der var anledning til at spille håndbold og basketball samt bordtennis. Der var et stort cafeteria. Eleverne syntes at befinde sig godt på skolen, der var en fri og utvungen atmosfære.

Da vi nogle dage senere skulle videre med fly til Cape Dorset, så vi en isbjørn i lufthavnen. Den var dog desværre i en kasse og skulle bruges i en film, man var ved at optage over James Houston's bog „The White Dawn“.

Cape Dorset ligger på en lille ø ud for det sydvestlige hjørne af Baffin Island på omtrent samme breddegrad som Godthåb i Grønland. Da vi kom til Cape Dorset, var tøbruddet lige sat ind, grusvejene var rislende bække, og alt det skidt, der var smidt eller tabt omkring husene i vinterens løb, og som sneen havde dækket, kom nu frem og gav stedet et lidet tiltalende præg. En stor del af beboerne var forkølede og hostede, og børnene havde lange næser. Vi reddede os også selv hurtigt en halsbetændelse og måtte på sygeplejestationen, hvor vi mod betaling af 1,50 dollars fik udleveret en portion penicillintabletter. Hostesaft kunne købes i butikkerne. Iøvrigt skulle tuberkulosen være et temmelig stort problem i Cape Dorset, og en del børn led af børnesår.

En folketællingsliste, vi fik udleveret, indeholdt ca. 410 navne, fordelt på 70–80 husstande. Listen var dog ikke fuldstændig, idet der skulle være mellem 600 og 800 personer på stedet. Af de på listen opførte personer er ca. halvdelen født i eller efter 1959. Der skulle være ca. 50 „hvide“ i Cape Dorset. Vi havde bedst kontakt med settlement manager John Scullion og hans kone, som var overmåde hjælpsomme og gæstfrie. Endvidere var der en anglikansk præst, en social development officer, 2 sygeplejersker, 2 politibetjente, 1 mand der stod for voksenundervisningen, 1 skoleleder og en del lærere, co-op'ens art director, 1 leder i co-op'ens butik, 2 mand i the Bay's butik, 1 meteorolog og et antal mekanikere. Midlertidigt var der stationeret et hold fra hæren, der skulle lave en ny landingsbane, og der var et ungt par, der skulle undervise i fremstilling af tegnefilm. De havde været der en periode tidligere. Man havde et filmværksted (under voksenundervisningen), udstyret med flere bolex-apparater med forskellige linser, apparat til at sætte lyd til filmene, fremviser o. s. v. Instruktørerne klagede over, at kun en enkelt elev havde vist sagen interesse gennem hele undervisningsperioden. De mente, at den svigtende interesse skyldtes, at det varede alt for længe, før man så resultatet af anstrengelserne, idet filmene skulle sendes sydpå til fremkalding.

Cape Dorset har en ny skole med gode store klasselokaler og en god gymnastik/foredragssal, der også benyttes uden for skoletiden. Lærerne klager over, at børnene var slemme til at møde meget sent. Desuden var en del børn flyttet med for-

ældrene i lejr for sommeren længe før sommerferien begyndte.

En børnehave kunne tage en årgang børn, året før de skulle i skole. Der var et hold om formiddagen og et om eftermiddagen, og der var kun eet barn i den pågældende årgang, der ikke havde taget imod tilbuddet om at komme i børnehave. Foruden lederen Colly Scullion var der en uuddannet assistent, som iøvrigt skulle på kursus i sommer.

Man var ved at indrette en indendørs swimming-pool. Der var en biograf, meget simpelt indrettet i en barakbygning. Af butikker var der the Hudson's Bay Company's, som var velforsynet med almindelige forbrugsvarer (÷ æg), herunder tekstilvarer og lidt legetøj, samt co-op's butik, som havde et noget mindre varesortiment end the Bay's. Desuden var der en ung mand, der i samarbejde med een i Frobisher Bay havde en lille butik, hvor han især handlede med båndoptagere, fotografiapparater, film, bånd og deslige. Hans butik var nu ikke åben, mens vi var der. Derudover var der ingen private erhvervsdrivende. 5–6 piger og et par mand var ansat i de to butikker, nogle var beskæftiget ved renovation samt vand- og oliedistribution og nogle stykker var ansat i the settlement manager's kontor. 2 mand var uddannet som politimedhjælpere, og politiet måtte undertiden indkalde ekstra hjælp. Sygeplejestationen havde nogle medhjælpere, og så var der naturligvis rengøringsjob på skolen, sygeplejestationen o. s. v. Derudover levede befolkningen udelukkende af jagt og fiskeri samt arts and crafts. Kødforsyningen skulle være rigelig så at sige hele året rundt. Rensdyr og sæler var

Udsigt over Cape Dorset.

vigtigste jagtobjekter, om efteråret var der lidt hvalrosjagt. Desuden skydes der gæs, ryer og edderfugle. Isbjørne er fredede, dog får hver settlement tilladelse til hvert år at skyde et bestemt antal, ved Cape Dorset 6 eksemplarer. Årets kvota var opbrugt, og en bjørn, der blev set ved dumpen, måtte man nøjes med at se på. Om sommeren flytter en stor del af befolkningen bort fra Cape Dorset til de gamle fiske- og sælfangstpladser.

Da vi kom til Cape Dorset, var de fleste af de gode fangere flyttet i lejr på ørredfiskeri og sælfangst og kom kun til byen for at købe ind. Dette gjaldt også *Innuki*, som vi traf ude i terrænet, da han sammen med sine to døtre var på vej til butikken. Innuki havde for en del år siden skudt sig i venstre ben, benet var amputeret lige neden for knæet, og han havde en protese, men havde han ikke selv gjort opmærksom på det, havde vi ikke lagt mærke til det, han gik så godt som nogen

anden. Innuki tog sig tid til at besøge os, han var meget interesseret i at høre om Grønland og ville også gerne selv fortælle om sin tilværelse.

Han fortalte, at rævefangsten i hans drengetid betød meget for pengeøkonomien. Det var i november–december, rævefangsten stod på, man satte trædefælder langs en lang kyststrækning, og ved den sidst opslåede saks vendte man og tog de ræve, der var gået i, samtidig med at man indsamlede fælderne. En god fangst var på omkring 10 ræve, og de fleste var hvide. På togterne boede man i snehuse, hvad man endnu gør. Innuki beskrev også de telthuse, som man tidligere benyttede på disse kanter. Husenes indre var af renskind spændt fast om et træskelet, udenpå spændte man et andet skindtelt op, og mellemrummet mellem de to teltag blev udfyldt med mos. Nu anvendes kun importerede telte.

Fra slutningen af 1930'erne til ind i 40'erne havde Innuki boet i Sagdlit, Southampton Island, hvor han i 1942 havde overværet en åndemaning. Åndemaneren sad i et mørkt rum og påkaldte ånderne, mens et par af bopladsens gamle ved tilråb og opmuntring fik ham i ekstase, og åndernes tale hørtes. Desværre huskede han ikke meget af åndemaningens forløb.

På vestsiden af Fox Peninsula står i uordnede formationer langs med kysten ca. 100 inugsuit (stenvarder), hvis oprindelse og funktion er stærkt omdiskuteret. Innuki fortalte, at befolkningen fra Fox Peninsula og Southampton Island før i tiden mødtes der og drev fangst på hvalros. Han vidste ikke noget om varerne, udover at de ikke var blevet rejst

med henblik på renjagt, og at traditionen vil vide, at de var sømærker for umiaqfarere fra Southampton Island.

Om ildslagning fortalte Innuki, at man der omkring slog ild med svovlkis og et stykke flint. Man slog en gnist ned i en pose fyldt med mos og pustede, så mosset blev antændt. Som opbevaringspose for mosset brugtes et lomskind, der var skåret op i ryggen (herigennem var fuglens krop udtaget). Nu bruger man naturligtvis lightere og tændstikker.

Innuki gav udtryk for, at fangstkulturen var gået stærkt tilbage, efter at man var blevet bofast og ikke mere havde hunde. Man kunne ganske vist komme hurtigt afsted med en skidoo, men da man var nødt til at fragte brændstof i store mængder, var det begrænset, hvad man ellers kunne have med på fangstrejse, og man kunne slet ikke rejse omkring i længere tid, togterne var nu kun hurtigt ud og hurtigt hjem. Jagtmarkerne var skrumpet ind til skidoo'ens rækkevidde, og da befolkningen var vokset, var det indskrumpede jagtfelt blevet overbefolket. Ungdomskriminaliteten var et problem, der optog Innuki stærkt, han havde selv en søn, som sad i Yellowknife. Han fortalte, at snifferi af benzindampe var ved at blive almindelig blandt unge.

Både i Cape Dorset og i Pangnirtung, som vi senere besøgte, var man helt ophørt med at køre med hunde, ingen af stederne var der så mange slædehunde, at man ville være i stand til at samle bare eet brugbart hundespand. Nogle få hunde var der dog begge steder. I Pangnirtung især en del bastarder af højst aparte udseende. Unge mennesker var helt uden erfaring i kørsel med hunde.

Fangere ved iskanten. Cape Dorset 15. juni 1973.

Det var enormt tankevækkende at se, at et så væsentligt kulturelement, der er udviklet gennem mange generationer, kan nedbrydes i løbet af en halv snes år. Slæder brugtes som anhängere til skidoo'erne. Flere fangere, som vi talte med, gav med en sær blanding af resignation og ærgrelse udtryk for, at mobiliteten var blevet mindre, end da man kørte med hunde. Fangeren *Kigutiaq Etedlooie* kom vi i snak med, da han stod ved siden af sin ca. 4 meter lange og 60 cm brede slæde og ventede på, at sønnen skulle få skidoo-motoren til at fungere. Kigutiaq indledte samtalen med et „sikke en møg-hund“, idet han pegede på skidoo'en. Kigutiaq, som var ca. 50 år, fortalte følgende:

Som dreng kom han til Cape Dorset for at sælge ræveskind. Der var dengang kun 3 huse, alle tilhørende the Bay. Man havde tidligere brugt slædeopstandere af renhorn, men de var gået af brug ved skidoo'ens indførelse. Samtidig var man holdt op med at anvende tørvedjsskoning af slæden, thi så forrygende

kørte man, at skoningen blev slidt af på få minutter. Man bruger nu enten jern til slædeskoning eller gummi. Et sort vulkaniseret gummiafløbsrør (diameter ca. 10 cm. tykkelse ca. 4 mm) skæres igennem på langs og sættes op om slæde-medlen og sømmes fast.

Mens Kigutiaq endnu havde hunde, havde han i perioder opholdt sig ved den store Netsilik-sø for at fange sæler. Fangsten af sælerne der – en relikv ring-sælbestand – foregik på den måde, at man efter at have bygget en læskærm af sne mod den mest fremherskende vind (norden), satte sig til at vente med sin bøsse og harpun. Søsælerne var særdeles villige til at dukke op i disse kunstige opgangshuller; deres kød smagte anderledes end saltvandssælerne, de smagte af ørreder. Nu er sælerne i Netsilik-søen total-fredede.

I mange år havde renjagten været meget dårlig på Baffin Island, men de sidste 10–15 år havde renbestanden arbejdet sig op, og nu var der mange rener. De var ikke fredede. Om sommeren skød man kun bukke. De strejfede om nær kysten. Semlernes kælvningspladser lå længere inde i landet mod nordøst, hvor landet hæver sig op i langstrakte åse.

Kigutiaq ville gerne høre om reje-fangsten i Grønland, og om hvordan grønlænderne satte sælgarn ud om vinteren. Selv kendte de kun til brug af garn til ørredfangst. Der fiskes en del fjeldørreder på ferskvandssøerne. Man slår hul i isen og lokker fisken til ved hjælp af en lokkefisk af ben eller sten, hvorefter fisken stikkes med lyster af den gamle „gribe-lyster“ type, hvor

yderfligene, der tidligere var af ren- eller moskushorn, nu blot laves af glasfiber.

Vi ville naturligvis meget gerne have været ud på „campingpladserne“, hvor som sagt de bedste fangere – som samtidig i mange tilfælde var nogle af de bedste carvere – opholdt sig. Men dels var vejret meget ustabilt og isen temmelig rådden, så fangerne ikke rigtig turde tage ansvaret for at have os med, dels havde alle jo nok i at fragte egen familie og udstyr, så det lykkedes desværre ikke. Imidlertid havde vi den store oplevelse at komme med på en 1 dages tur på sælfangst med fangeren Oshweetok og hans søn Naudla og en anden ung mand.

Det var den 15. juni. For en gangs skyld skinnede solen fra en skyfri himmel, og det var blikstille, da vi om formiddagen startede på slæde, trukket af Oshweetok på skidoo, mens den anden unge mand også kørte på skidoo. Isen var temmelig dårlig med meget vand over og mange revner.

Vi så ret snart en sæl på isen. Man standsede og skød på den på meget lang afstand, den hoppede i vandet. Lidt efter så vi igen en sæl. Oshweetok skød og ramte, men sælen gik i den revne, den lå ved. Man kiggede efter den, da man nåede frem til revnen; den lå formentlig i live inde under isen, men man kendte ikke til isspejl og fik ikke sælen. Vi fortsatte en rum tid og kom til et sted, hvor Oshweetok havde en kano og en Evinrude påhængsmotor liggende. Båden var af en type, som blev anvendt overmåde meget af eskimoerne. Den var af træ, betrukket med sejldug og malet, og den virkede umådelig solid og stabil,

flere gange på turen blev den kørt op på isen. Det var en båd, der nok også ville være særdeles velegnet i Grønland. Pris ca. 5.000 kr.

Vi lastede båden og gik ombord. Ved iskanten var der i hundredvis af Thorshaner; siden så vi en del edderfugle, sabinemåger, sort- og rødstrubet lom, en del tejste og havlitter og et par flokke af knortegæs. En flok snegæs kom indenfor skudvidde, men ingen blev ramt. Oshweetok sad ved roret, og de to unge mennesker stod i forstavnen og skød. Der blev brugt patroner for en formue, de unge mænd skød på alle fugle, som kom indenfor synsvidde (ikke skudvidde), og var der ingen fugle, var der jo altid nogle isskodser. Der blev skudt 3 edderfugle.

Vi så mange sæler både i havet og på isflager. Vi kom ganske tæt på nogle remmesæler, som man dog ikke var interesseret i at skyde. Der blev skudt 4 fjordsæler på det åbne vand, men de 2 sank, før vi kunne nå hen og kroge dem. En stor del af tiden gik med at forfølge sæler, som man bommede på adskillige gange. Som nævnt kørte vi ind imellem båden op på flageis og ventede sæl fra iskanten. Det var en vidunderlig dag, så blændende fuld af lys og sol, at den kunne opveje mange dage med surt vejr.

Det store spild af patroner, som man jo også ser i Grønland, gav stof til eftertanke. Naudla var ansat på administrationskontoret, og Oshweetok havde indtægter fra carvings. Man havde nok den indstilling, at penge skulle omsættes straks, og udover skidoo og båd var der ingen større goder på ønskesedlen; ej heller nogen forståelse for (eller let

Skind af sortside og ringsæl til tørring uden for et hus i Pangnirtung.

adgang til at foretage) opsparing. Da vi siden nævnte dette overvældende spild af patroner for Alma Houston i Ottawa, sagde hun med et suk: „Da vi boede i Cape Dorset, tog en fanger ud med et par patroner og *skulle* have noget med hjem.“

Vi besluttede så at besøge en anden plads på Baffin Island, nemlig Pangnirtung, som ligger meget smukt inde i en fjord i Cumberland Sound, omgivet af høje fjelde. Vi kom dertil med fly via Frobisher Bay. Sammenlignet med Cape Dorset var vegetationen her langt frodigere, men sammenlignet med sydgrønlandske fjordtrakter var den dog fattig. Pangnirtung og omegn besøges en del af bjergbestigere. Der har været hval-

fangststation, og befolkningen var tydeligt mere blandet end Cape Dorset'erne. Der var ved stedet et hotel, hvor vi indlogerede os.

Pangnirtungs historie

Den første hvide mand, der havde nogen egentlig og varig kontakt med eskimoerne i Cumberland Sound, var William Penny, født i 1809 i Peterhead, Scotland, som fra sit 12. år drog med sin far på hvalfangst i Davisstrædet. Efter de mange skibsforlis i perioden 1830–35 gik Penny ind for, at der blev anlagt hvalfangststationer i land, hvorfor han søgte at skaffe sig oplysninger om landets beskaffenhed hos de eskimoer, han kom i kontakt med. I 1839 mødte

Fra systuen i Pangnirtungs kooperativ, hvor parcaer fremstilles til eget brug og til salg.

Penny en eskimo ved navn Eenooloopik, som gav ham værdifulde oplysninger om Cumberland Sound og endog udarbejdede et groft kort, og i 1840 sejlede Penny med Eenooloopiks hjælp helt ind i bunden af Cumberland Sound (som er en fjord) og tilbage langs den sydlige kyst. Penny anslog efter denne rejse befolkningen i distriktet til 1000. Desværre fik han ingen hvaler, hvorfor rejsen blev betragtet som mislykket, hvilket igen medførte, at han ikke fik støtte til oprettelsen af en station. Først da amerikanerne i 1851 etablerede en

overvintringsstation, lykkedes det Penny at få en gruppe Aberdeen-forretningsfolk til at deltage i dannelsen af the Royal Arctic Company med det formål at oprette en permanent station med hvalfangst og minedrift for øje. Penny søgte samtidig at få Herrnhuter-missionen til at sende en missionær fra Grønland til Cumberland Sound til at tage sig af eskimoernes uddannelse, men forgæves. — Man byggede station ved Keker-ten, en lille ø uden for munden af Pangnirtung fjord, og Penny søgte hvert år at få en missionær ud, men først i

1857 lykkedes det at få en Herrnhuter med ud fra Aberdeen. Denne anslog den følgende vinter befolkningen til omkring 350. Hvalfangeren havde bragt europæiske sygdomme til eskimoerne, og befolkningen var altså på 2 årtier gået tilbage fra skønsmæssigt 1000 til 350. Missionæren blev kun een vinter, og brødrenehedens bestyrelse besluttede, at man ikke ville oprette nogen permanent missionsstation på stedet. I de følgende år var der 3 stationer i Cumberland Sound, hver med 1–3 hvide overvintrende. Hver station havde 4–6 både, og størsteparten af de arbejdsduelige eskimoer var beskæftiget ved stationerne hele hvalfangstsæsonen. Som løn fik de kiks, kaffe, sirup, tobak, ammunition og tøj. Omkring 1880 var grønlandshvalen næsten udryddet, men fangst af andre hvaler – særlig hvidhvaler – fortsatte til op i 1930'erne fra stationer i land, og helt op i 1960'erne drev the Hudson' Bay Company hvalfangst fra selve Pangnirtung. Store trankekledler står endnu ved ophalingslidsken.

Ved slutningen af det 19. århundrede boede de fleste eskimoer i Cumberland Sound i nogle få større grupper ved hvalfangststationerne. Da hvalfangsten gik tilbage, blev befolkningen nødt til at sprede sig igen for at leve af jagt på andre dyr i mindre grupper. I 1925 blev befolkningen i hele distriktet anslået til ca. 350, i 1966 til 594, og i dag er den vel op imod 900. I 1921 oprettede the Hudson's Bay Company handelsstation i Pangnirtung. Den anglikanske kirke havde allerede tidligere etableret sig i Blackland Island, men handelsstationen i Pangnirtung trak befolkning

gen bort fra missionsstationen, som derfor så sig nødsaget til at flytte til Pangnirtung. The Hudson's Bay Company fortjener således også her sit øgenavn: H. B. C. = Here Before Christ.

I 1931 boede kun 31 eskimoer fast i Pangnirtung, idet de bedste jagtområder ligger i nogen afstand derfra. I 1951 var der 40 fastboende eskimoer, i 1956 var befolkningen øget til 94, idet nogle familier var flyttet til stationen. I 1962 begyndte Department of Northern Affairs sin aktivitet på stedet. Der blev beskæftigelse for nogle få, der blev bygget huse til alle, der ønskede at bosætte sig, der kunne ydes hjælp, hvis man var i nød eller trang, og der blev startet forskellige former for fritidsaktivitet, filmforevisning o. l. I 1965–66 flyttede beboerne fra 5 lejre ind til Pangnirtung, mens der endnu var 8 andre lejre i distriktet. Nu bor omkring 800 mennesker i Pangnirtung, og der er kun 1 lejr tilbage på den anden side af sundet.

Pangnirtungs co-op

Stedets art and craft kooperativ blev startet sidst i 60'erne på lån fra staten, som man var i fuld gang med at betale tilbage. Co-op'en blev ledet af Tim Dialla, en ung mand fra Pangnirtung. Vi talte med Gary Magee, som ledede print-værkstedet, og han fortalte, at co-op'ens bygning blev opført for 2 år siden. Man havde da betalt 2,25 dollars i timen til arbejdskraften; nu var laveste timeløn 4,50 dollars. Co-op'en satsede i første omgang på carvings, men skaffede materialer, både fedtsten, narhvaltand, hvalrostand, gammelt hvalben og

elfenben, og man havde et værksted med slibemaskiner, tandlægebor o. l. til fri afbenyttelse. Man havde også indrettet en systue, hvor kvinderne kunne komme og klippe og sy parcaer til eget brug eller med salg for øje. Co-op'en betalte 25 dollars for syning af en parca.

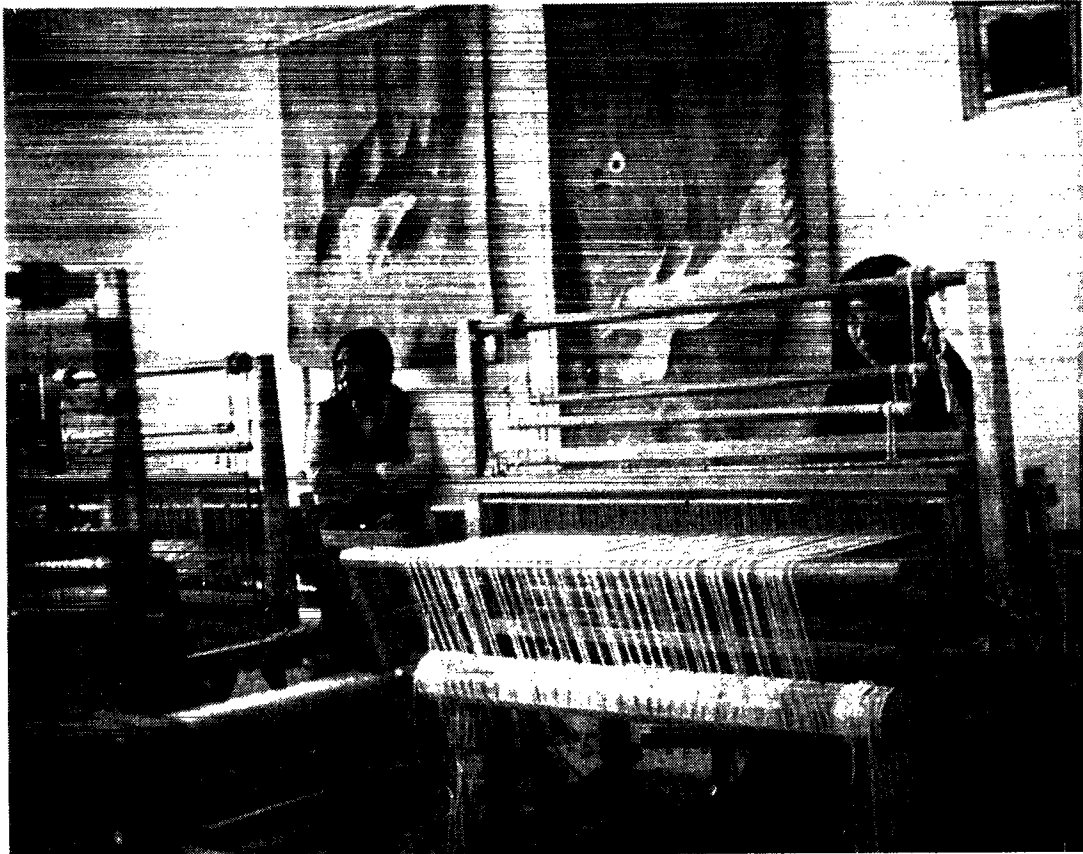
Printværkstedet var i co-op'ens bygning, men blev ikke drevet af co-op'en. Det var et forsøg under Department of Industry and Development, som løb på 3. år. Det første år havde man fået et tilskud på 60.000 dollars, som blev brugt til udstyr og materialer og til udbetaling af lønninger. Højeste løn var 8.000 dollars om året, laveste månedsløn 400 dollars. Statens tilskud var i 1973 32.000 dollars, der langtfra var blevet brugt, idet Magee stræbte efter at eliminere underskuddet og håbede, at værkstedet om et år kunne overgå til co-op'en og give overskud eller i hvert fald løbe rundt. Gary Magee lagde stor vægt på, at så mange beslutninger som muligt blev taget af eskimoerne. I værkstedet var ansat en print coordinator, og Magee blandede sig ikke i, hvilke tegninger der skulle reproduceres. Der var ikke noget arbejde igang i værkstedet, idet alle var ude på fangst. Man havde lige haft sin første udstilling – i Vancouver – med 30 prints til priser fra 35 til 150 dollars, fastsat af Canadian Eskimo Arts Council. Kollektionen havde fået en god modtagelse, og salget havde været godt. Man havde beholdt et tryk fra hver serie til salg i Pangnirtung; af dem var kun 4 stk. tilbage. Prøvetryk blev opbevaret i værkstedet, men var kunstnernes ejendom, og Magee nævnte, at prøvetrykkene jo var

gode at have, hvis en eller anden om nogle år skulle ønske at holde en udstilling. Efter udstillingen i Vancouver havde man kunnet udbetale 600 dollars pr. printsæt til tegnerne. Det havde været meget festligt at foretage udbetalingen.

Af de 30 1973-tryk fra Pangnirtung er de 13 lavet af Eleesepee Ishulutaq, 6 af T. Novakeel, 6 af Nowyook, og de sidste 5 af 3 forskellige. Langt den største del af trykkene er skabelontryk, nogle er silketryk, og nogle er lavet som en kombination af skabelon- og silketryk. Der er også nogle få stone cuts, og om dem må man nok sige, at den håndværksmæssige kvalitet ikke var på højde med det, vi så i Cape Dorset, hvor man jo også havde mange års erfaring og øvelse i udskæringsarbejdet.

Vævestue

Department of Industry and Development havde også startet en vævestue i Pangnirtung for at skaffe beskæftigelse for de unge piger. Lederen, en dame der havde haft vævestue i det sydlige Canada, fortalte, at hun havde haft store vanskeligheder i starten, ikke mindst på grund af sprogproblemet. Hun kunne ikke tale eskimoisk, og pigerne, som var omkring en snes år, havde aldrig gået i skole og kunne ikke tale engelsk. Man vævede dejlige plaider, bånd og forskellige småting, der ligeså godt kunne være lavet hvorsomhelst i verden, men desuden vævede man billedtæpper og havde lige haft en udstilling i det sydlige Canada, hvor et enkelt tæppe blev solgt for 1200 dollars. Pigerne var på timeløn, og det tog 4–6 uger at væve et billedtæppe.

Vævestuen i Pangnirtungs kooperativ.

Det var et stort problem at finde en eskimo, der kunne overtage ledelsen af vævestuen.

Co-op'en skulle overtage salget af olie. Regeringen havde anbragt tanke og vill esende tankskib. Prisen havde hidtil været 1,50 dollars pr. gallon; co-op'en ville kunne sælge for 0,60 dollars pr. gallon.

Flere fangere i Pangnirtung fortalte, at det var almindeligt at finde rester af

hellefisk, som af sæler var bragt op på isen i Cumberland Sound. Bortset fra fiskeri efter fjeldørred blev der overhovedet ikke fisket af eskimoerne på Baffin Island, men folk i Pangnirtung var særdeles godt orienteret om grønlandske forhold, og der var flere, der mente, at man med anvendelse af jakobshavnernes teknik ville kunne fange hellefisk i Cumberland Sound.